

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru s
pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta „2.—
za četrt leta „1.—

Naročnina se pošilja
upravnilstvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede opoldne.

Stev. 36.

V Mariboru, dne 6. septembra 1900.

Tečaj XXXIV.

O položaju.

(Iz peresa državnega poslanca.)

»Državni zbor se razpusti!« ta glas se je zagnal zadnje dni med svet. Zakaj bi se imel razpustiti? Zato, ker Čehi ne pri-
pustijo mirnega delovanja v zbornici. In
zakaj ne pustijo Čehi mirno zborovati?
Zato ne, ker so se njim vzele pravice, ka-
tere jim je vlada še-le pred par leti dala.
Pa ne samo to; temveč radi tega, ker se
jim je tudi to vzelo, kar so pred jezikovnimi
naredbami mirno uživali in jim preti nevar-
nost, da se češko kraljestvo popolno razkosa.
Kdor pozna slavno preteklost češkega naroda,
ne more mu zameriti, da se brani z vso
silo proti krivicam, katere se mu godijo.

Kako je pa mogoče, da se s Čehi ravna
tako nevsmiljeno in protipostavno? Vsaj so
bili Čehi tesno zvezani z močnimi strankami
in so bili v večini državnega zbora. Ali niso
Poljaki in nemški konservativci sami pri-
znali, da imajo Čehi pravico do jezikovnih
naredb, katere so se jim dale meseca aprila
1897 — a meseca oktobra 1899 zopet od-
vzele? Kaj, ali Poljaki in konservativni
Nemci ne branijo zdaj svojih poprej-
šnjih zaveznikov Čehov namreč, ki so
pa zdaj vsaj za nekaj časa potlačeni? Ne!
Poljaki so zapustili svoje prejšnje prijatelje,
Čehe. Ko bi bili Poljaki storili svojo dolžnost,
bi sploh dozdajšnjih zmešnjav ne bili doži-
veli. Je-li to mogoče? Gotovo! Kolikokrat
so silili slovenski in rusinski poslanci, ki so
v kršč. slovanski narodni zvezi, naj se izdela
na podlagi jezikovne ravnopravnosti jezikovni

zakon! A kdo se je temu vedno upiral?
Javorski, Poljak, nesrečen načelnik bivše
večine državnega zbora. In zakaj je to delal?
Radi tega, ker bi potem nadvladi Poljakov
v Galiciji odklenalo, če dobijo tudi Rusini
svoje pravice. Malo bolje namreč ravna v
Galiciji Poljaki z Rusini, kakor delajo Nemci
s Slovenci na Štajarskem in Koroškem.
Večina državnega zbora ni toraj nikdar
mogla, ker je bila vedno pod mogočnim
uplivom Poljakov, skleniti jezikovnega zakona;
med tem so pa Nemci napravili tako ime-
novani binkoštni program, v katerem so si
skušali po vseh avstrijskih kronovinah zago-
toviti večno nadvlado nad Slovani. Vsaj je
znano, da je bivši finančni minister, Poljak
Bilinski, ki ima med Poljaki morda še največ
sočutja do drugih Slovanov, izdelal načrt za
jezikovno ravnopravnost avstrijskih narodov.
A njegovi lastni rojaki, Poljaki, so se protivili
na vso moč, da ga Bilinski ni smel predložiti
državnemu zboru.

Kaj čuda potem, da je liberalnim
Nemcem, ko so zapazili neslogo med Slovani,
greben rastle vedno bolj in bolj; da le-ti
niso mislili na nič drugega, kakor to, da si
za vselej zagotovijo nad Slovani oblast! Kaj
čuda, da se je štajarski grof Stürgkh protivil
celó temu in s tem tudi zmagal, da se
Čehom niti tiste pravice ne smejo povrniti,
katere so zavživali pred letom 1897? Brez
vsacega pravega vzroka so razbijali po
državni zbornici skozi 2 leti samooblastni
Nemci, katerim se niti las ni skrivil vsled
jezikovnih naredb na Češkem in Moravskem;
a razlogov imajo dovolj Čehi, če svojo ne-

voljo kažejo nad krivicami, katere se njim
godijo ter ustavljajo celo delovanje v državni
zbornici.

Nam Slovencem nikakor ne koristi ne-
delavnost državnega zbora; najmanjše nam
štajarskim Slovencem. Slovenski deželni
poslanci so iz opravičenih razlogov zapustili
deželni zbor štajarski. V Gradcu se torej ne
morejo pritoževati radi krivic, katere se
nam godijo neprenehoma v narodnem, kul-
turnem in gospodarskem obziru. Če bi delo-
val državni zbor, bi se pritoževali vsaj tam,
kar so naši državni poslanci tudi delali
neprenehoma. Ako se pa popolnoma ustavi
delovanje državnega zbora, potem nimamo
Slovenci sploh nobenega mesta več, kjer bi
naši zastopniki povzdignili svoj glas in za-
htevali naše narodne pravice. Vkljub temu ne
smemo zapustiti svojih severnih bratov
Čehov, temveč ostati moramo z njimi v
tesni zvezi. Kajti zanašamo se, da pravica
enkrat vendar-le zmaga in če dosežejo Čehi
svoje pravice, pomagali bodo tudi svojim
zvestim zaveznikom na jugu: Slovencem in
Hrvatom.

Mogoče bi že bilo, da se državni zbor
razpusti. A komu bo s tem pomagano? Brez
dvoma pridejo, ako se vršijo volitve po
zdajšnjem volilnem redu, v državni zbor
mnogoteri nam še bolj strupeni nemški
poslanci. Pač pa bi se napravil mir, ako se
vpelja celo nov volilni red, po katerem ne-
hajo dozdajšnje predprave Slovanom sov-
ražnih strank. Nam Slovencem se nikakor
ni bati direktnih, splošnih in tajnih volitev,
bodisi v deželni ali državni zbor. Motijo se

Listek.

Zapiski zblaznelega.

Ruski spisal N. V. Gogol; prevedel J. Starogorski.

Dne 8. oktobra.

Današnjega dne pripetil se je nenavaden
dogodek. Vstal sem zjutraj precej pozno, in
ko mi je prinesla Mavra osnažene čevlje, jo
vprašam, koliko je ura. Zaslisavši, da je že
davno odbilo deset, požuril sem se kolikor
mogoče z oblačenjem. Priznam, da bi nika-
kor ne šel v ministerski urad, saj vem na-
prej, kako kisel obraz bo delal naš sekcijski
šef. On mi je že davno pravil: »Kaj pa ti
blodi, bratec, vedno taka neumnost v glavi?
Zazijaš se včasih, kakor obseden, večkrat
spraviš v akte tako mešanico, da se sam
vrag ne spozna; v nagovore postaviš malo
začetno črko, ne napišeš niti dneva niti
števila.«

Proketo teslo! Gotovo mi zavida, ker
sedim v pisarni direktorja in za njega ekse-
lenco prirezujem peresa. Kratko-malo, jaz bi
ne šel v ministerski urad, ako bi ne gojil
upanja, da se snidem z blagajnikom in iz-
prosim od tega škrtljavca, mogoče bi vendar

bilo, naj že kolikor toliko od svoje plače
naprej. Lejte no, kako je stvar!

Da bi on kedaj izplačal denar za mesec
dni naprej! — Moj Bog, poprej bi pač pri-
čakal poslednje sode! Prosi, če se tudi raz-
počiš, če si v najhujšji sili — nič ne iz-
plača, ta seri vrag. Na njegovem domu pa
mu daje njegova lastna kuharica zaušnice.
To je znano vsemu svetu.

Jaz ne morem pojmiti, kak dobiček
daje služba v ministerskem uradu. Popol-
noma nikakih dohodkov. Da, pri gubernijski
upravi, pri civilnih in kameralnih oblastnih
je popolnoma druga stvar! Tam, glej, stisnil
se je jeden v najzadnji kotiček; včasih malo
piše; na njem visi umazan frak; lica je tako
grdega, da bi najraje vanj pljunil, ali poglej,
kako vilo si je najel! Pozlačene porcelanaste
čase i ne nesi k njemu: »To«, pravi, »je
darek za kakega zdravnika«, ampak njemu
podari par dirjalnih konjev ali drožko ali
pa ovratnik iz bobrove kože, vreden tristo
rubljev. Na videz je tako pohleven, govori
tako uljudno: »Izvolite mi posoditi nožič, da
si prirežem pero!« a potem oskubi prositelja
tako, da mu pusti samo robačo na telesu.

Resnica, pri nas je zato služba plemen-
nita, čistota v vsem taka, kake gubernijska
uprava ne vidi nikdar: mize so iz rudečega
lesa in vsi načelniki človeka »vičajo«. Da,

moram priznati, ako bi ne bila plemenitost
službe, jaz bi že davno zapustil ministerski
urad.

Oblekel sem si stari plašč in vzel de-
žnik, ker je bila strašna ploha. Na ulicah ni
bilo nikogar; opazil sem samo branjevke,
pokrivše se z janjkami, ruske kupce pod de-
žniki in voznike. Izmed plemičev klatil se je
okoli samo jeden naših uradnikov. Videl sem
ga na križopotji. Brž ko sem ga zagledal,
rekel sem sam pri sebi: »Viš! niti ti, moj
ljubi, ne greš v ministerski urad; hitiš ven
za totoj, ki beži pred teboj in gledaš na
njene nožice. Kak lopov je ta naš uradni
kolega! On se ne umakne nobenemu oficirju,
Naj gre kaka koli janjka mimo njega, se
obesi na njo.«

Ko sem to premišljeval, zagledam kočijo,
približajočo se modnemu magacinu, mimo
katerega sem šel. Spoznal sem jo takoj.
Bila je to kočija našega direktorja. »No,
on nima nikakega opravka v modnem ma-
gacinu« sem pomislil, »gotovo je ta njegova
hčerka.« Stisnil sem se k steni. Služabnik
je otvoril dverca in ona je hušknila iz ko-
čije, kakor ptička. Kako je pogledala na
pravo in levo, kako zabliskala z svojimi
obrvi in očmi...!

Gospod, ti moj Bog, zgubljen sem, po-
polnoma zgubljen! In zakaj se je morala

tisti politiki, ki trdijo, da je nemir nastal v državnem zboru radi tega, ker se je vpeljala peta volilna skupina. Ne poslanci iz te pete kurije so sovražni Slovanom in nasprotni jezikovni ravnopravnosti, temveč oni poslanci so zadrževali delovanje državnega zbora, ki zastopajo le majhno število nemškega prebivalstva, ker jih grozno boli, da nimajo več v rokah popolne nadoblasti čez Slovane. Če se toraj državni zbor razpusti in na podlagi zdajšnje krivične volilne postave izvoli nov državni zbor, bomo tam, kjer smo bili dosedaj. Upati pa je, da se razmere v državi zboljšajo le takrat, če se odstrani sedajšnji krivični red in se voli na podlagi splošne, direktne in tajne volilne postave.

Delavcev ni!

(Iz Savinjske doline).

Po mnogih krajih na Slovenskem je po leti na kmetih večna tožba, da se delavci ne morejo dobiti. Nedavno sem videl pri gospodarju, ki se je drugače držal še precej stare šege, lepo novo mlatilnico. Prašal sem ga: »Kako pa to, da ste tako mlatilnico kupili?« »E saj ni delavcev dobiti«, mi je odgovoril; »za-tó sem jo kupil, da se delo hitreje naprej spravi«. In na enak način, da delavcev ni dobiti, bi mi v Savinjski dolini še mnog gospodarji tudi okrog dobili mlatiče iz spodnjih krajev, zlasti iz kozjanskega okraja. Poleg dninarjev ni dobiti tudi hlapcev in dekel. Znan mi je kmet, ki ima večje posestvo, pa celo leto ni imel dekle, ker je ni mogel dobiti. To so žalostne razmere! Če bo šlo tako naprej, čez nekaj let na kmetih res več ne bo dobiti najpotrebnejših delavcev.

Ljudje pravijo: vedno več ljudstva je na svetu, a vedno manj delavcev. Kako je to?

To ima pač več vzrokov. Že stariši sami imajo to navado, da odredé otroke, če le morejo, za kako drugo delo, samo za delo na polju ne. In tudi otroci sami za delo na polju večkrat nimajo nobenega veselja. Se jim zdi pač »pregmajn« kmečko delo. Za-to se gredó mladi fantje učiti vsakovrstnih rokodelstev in obrtnije. Je že prav, da se gredó učiti, toda stariši bi morali malo bolj paziti na tó, h kakim mojstrom dajo svoje sinove v delo. Kolikokrat se najpridnejši fantje pri slabih mojstrih in v slabi tovaršiji pokvarijo! Izgubé vero, izgubé vse vzore in tudi veselje do dela. Slednji dan lahko srečamo na cestah polno takih izpridencev, ki hodijo od »postajališča« do »postajališča« ter pravijo, da

dela iščejo. A v resnici se jim delati ne ljubi, ker tam po sencah polegajo med tem, ko kmet nima delavcev.

Jednako je pri deklicah. Prej kot možno se gredó učiti šivanja, nekatere takoj po izpolnenih šolskih letih, nekatere malo pozneje. Druge hodijo delat v tovarne, tretje služijo v mestih. K vsemu temu jih vleče zlasti večji zaslužek, manjše trpljenje in »nobel« — življenje. Pač pleti in žeti na polju je »pregmajn«. Toda uboge revice, kolikokrat se strašno goljufajo! V tujini, zlasti v mestih zaupajo raznim navideznim prijateljem, se lepše oblačijo, zapravljajo denar ter se na duši in na telesu spridene vračajo nazaj v rojstveni kraj — v žalost in sramoto starišem in vsem sorodnikom. Kaj pomagajo velike plače, ko si pa redkokdaj kaj prihranijo! Zname so mi ženske, ki so po 20, 30 let bile v tujini ter so imele lepe službe, a poslednjič so prišle domov popolnoma propale in — občine so jih morale rediti. O ljube matere slovenske, pazite in zopet pazite, kam in h komu gredo služiti vaši otroci. Boljše je v domovju jesti ovsen kruh in nepokvarjen ostati, kakor pa v mestih imenitno, razkošno živeti in poštenje, največje hogaštvo, izgubiti.

Zlasti občutno pa je v današnjih časih za kmeta tó, da odrastli moški, zlasti fantje pri najboljši moči zapuščajo domovje ter gredó po svetu dela iskat. Nekateri gredó v Ameriko, drugi v rudokope na Vestfalsko. Kaj pa jih vleče proč od doma? Večji zaslužek in krajši delavni čas. Ni dolgo tega, kar sem govoril z fantom, ki mi je rekel, da pojde na Prusko v rudokop. Rekel sem mu, naj rajše ostane doma in gre služiti za hlapca. A on mi je odgovoril: premalo zaslužim. Res ljudje na tujem velikokrat mnogo zaslužijo, a pomisliti je treba tudi, kolike nevarnosti so združene z istim delom. Marsikomu pa vsi veliki zaslužki nič ne pomagajo, ker vse zapravi in zapije. In ko enkrat vse svoje moči izrabi, potem pa pride domov in občina redi me! Prašajte občine, če ni to gola resnica! Vsak človek, ki pošteno dela in varčno živi, si bo doma kaj prihranil ter nikoli ne bo stradal kruha. Kdor pa v tujini išče velikih zaslužkov, naj jih išče in tudi najde, a gleda naj, da enkrat ne bo domači občini v nadlego.

Nasledek tega, ker delavcev primanjkuje, je tá, da so zelo dragi. Plačila poslom in dninarjem so dandanes v mnogih krajih še enkrat tako visoka kot so bila pred 30. ali 40. leti. In to gre še vedno dalje. Zadovoljnosti pa je vendar v kljub visokim plačilom dandanes 3krat manj kot je je bilo pred 30 leti.

do dobra, nehal sem se čuditi. Saj se je pripetilo na svetu že mnogo sličnih primerov. Na Angleškem, pravijo, priplavala je riba, ki je spregovorila dve besedi v tako čudnem jeziku, da se učenjaki trudijo že dve leti ž njih razlago, a še dosihdob niso razkrili ničesar. Čital sem tudi v časopisih o dveh kravah, ki sta prišli v štacuno in zahtevali funt čaja. Ali, priznam, mnogo bolj sem se začudil, ko je Medžji rekla: »Jaz sem ti pisala, Fidel; gotovo Polkan ni prinesel mojega pisma.« Da bi ne dobil svoje plače! — v svojem življenju nisem še slišal, da zna pes pisati! To me je osupnilo. Odkrito povem: nekaj časa sem začel sem videti slišati take reči, kakoršnih še nikdo ni niti videl ni slišal.

»Hočem vendar«, rekel sem sam pri sebi, »iti za tem psičkom, da zvem, kaj je in kaj misli.« Odprl sem svoj dežnik in odpravil se za obema gospema. Prišli ste v Grahove, krenili v Meščanske, odtod v Mirzarske ulice ter konečno dospeli h Kokuškemu mostu, in obstali pred velikim hramom. »To hišo poznam«, rekel sem sam pri sebi, »to je Svjerkov hram.« Čudna zidina! Kako različni ljudje živé v njej! Koliko kuharic, koliko tujevc! In naši kolegi uradniki čepé notri, kakor psi drug na drugem. Tam je tudi jeden mojih prijateljev, ki dobro piska

Ta selitev delavnih moči v tujino ima žalostne posledice tudi v verskem in narodnem oziru. V tujini navadno nimajo nobenega ali vsaj ne urejenega duhovnega vodstva in zato zaidejo v slabe tovaršije, postanejo zagrizeni socijalni demokratje, živé v divjem zakonu ter izgubé sčasoma ves verski čut. O tem bi lahko mnogo povedala marsikatera jokajoča mati na Slovenskem.

Istotako se cepijo naše narodne moči z izpeljevanjem v tuje dežele. Slovenec, ki se stalno naseli na Nemškem ali v Ameriki, je izgubljen za celokupen narod slovenski. Toda, če izseljenec še čuti slovenski, njegovi otroci so navadno že tujci, če ne nasprotniki. Naša narodna posestva, biseri slovenske zemlje, na tak način prehajajo v roke tujcem, pri nas se naseljujejo nemški in laški obrtniki in trgovci. Če tujci pri nas shajajo in večkrat dobro shajajo, zakaj bi pa Slovenci ne mogli? Za-tó si vendar že enkrat izbijmo iz glave to neumno misel, da je le na tujem vse dobro, a doma vse slabo. Kolikor možno pač doma ostanimo, skupaj držimo ter složni bodimo po geslu naših krščanskih pradedov!

Da bi se te razmere zboljšale, bi lahko veliko uplivali učitelji in duhovniki. Za-to naj ljubo sloven. deco vedno in vedno navdušujejo za rojstveni kraj, za srečo v domači vasi, za premilo slovensko domovino in za delo naših prednikov, ker Vodnikove besede še dandanes veljajo:

Sloven'c, tvoja zemlja je zdrava,
Za pridne nje lega najprava.

Politični ogled.

Kaj se bo zgodilo? Vlada in politiki se zopet na Dunaju resno posvetujejo, kako bi mogli narediti red v naši državi. Državni zbor noče delovati, a brez državnega zbora je težko vladati. Ugiba se marsikaj, kako se misli vlada izviti iz zagate, toda določenega, gotovega še vendar nihče ne ve. Le bati se je, da se bo cela stvar zasukala nam Slovanom na škodo. Jugoslovanski poslanci nimajo sedaj v teh odločilnih dnevih nobenega moza na Dunaju, ki bi naj uplival na razvoj posvetovanj v ugodnem smislu ali pa vsaj neposredno motril vsa posvetovanja in pogajanja. To je napaka, ki je neopustljiva.

Avstrijski socialdemokrati nemške narodnosti zborujejo te dni v Gradcu po svojih odposlancih. Židovsko vodstvo mora čuti marsikatero gorko. A židje se izgovarjajo, da jim dajo na Dunaju preveč opraviti

peljati ven v tako deževnem vremenu! Sedaj pa še naj kdo trdi, da v ženskah ni velikanske strasti do teh cunj!

Ona me ni spoznala in jaz sem se skrbno zavijal v svoj plašč, ki je bil umazan in poleg tega še stare mode. Sedaj nosijo plašče z dolgimi vratniki, a jaz sem imel dva kratka drugega na drugem; tudi sukno ni bilo (dekatovano) zlikano. Njen psiček, ki ni mogel skočiti na prag modnega magacina, ostal je na ulici. Kličejo ga — Medžji.

Jedva sem prebil takó kako minuto, kar zaslišim nakrat nežen glasek: »Dober dan, Medžji!« Kosmata kapa! Kdo govori to? Ozrl sem se in videl pod dežnikom iti dve gospe: jedno staro, drugo mlado; onidve sta že prošli mimo; tik poleg mene pa se zglesi zopet: »Grdo od tebe, Medžji!« Kaj vraga! videl sem, da se je Medžji povohavala s psičkom, ki je šel za gospema. »Glej«, sem rekel sam sebi, »tega mi je že dosti! Sem-li pijan?! Ne, kaj takega pripeti se mi brž redkokdaj.«

»Ne, Fidel, ti brez vzroka tako sodiš« videl sem sam natanko, da je izpregovorila Medžji, »bila sem, hav, hav! bila sem hav, hav, hav! hudo bolna!«

O ti pesek ti! Priznati moram, da sem se močno začudil, zaslišavši jo govoriti po človeški. No, potem, ko sem vse to pretuhtal

na trobento. Gospe ste šle v peto nadstropje. »Dobro«, sem mislil, »sedaj ne pojdem gor, ali zapomnim si kraj in pri prvi priložnosti, ko idem mimo, porabim priliko.« (Dalje.)

Smešničar.

Skopuh. Veran: »Kako napraviš, da ne daš nikdar beračev ubogajme?«

Žid: »Vidiš tako! Pri sebi imam vedno srebrn goldinar. Če me berač poprosi ubogajme, potegnem oni goldinar ter mu ga pokažem, rekoč: »Ali mi moreš menjati ta goldinar?« Če berač odgovori, da ne, rečem mu: »Škoda! Rad bi ti bil kaj podaril, pa nimam drobiža!« Če pa berač reče, da mi lahko menja, tedaj zagrmmim nanj: »Tako! Goldinarje menjuješ, pa beračis? Sram te bodi! Tako se odkrižam vsakega!«

Samosvoja obsodba. Žid jezdi na oslu po vasi. Ko vidi, da ga gledajo otroci in tudi nekateri odrasli ljudje, reče jim: »Kaj me gledate? Ali še niste nikdar videli osla?«

Nedovoljeno veselje. Žida so imeli obesiti. Ko pride žena zadnjič k njemu v zapor, vpraša ga, ali ne bi smeli biti otroci vpričo, ko ga obesijo. Obsojenec odgovori, da ne. Ljubeznjiva žena pa reče nato: »To se že vidi na tebi! Tak si bil vedno. Če bi ubogi otroci užili res kaj veselja, ne privoščiš jim ga!«